

30 april 2026

Het nieuwste 'Rusland boek' van Beatrice de Graaf

Deze maand werd er in de Nederlandse praatprogramma's een 'Ruslandboek' gepresenteerd van een prominente BN'er. Dit keer gaat het om het boek van hoogleraar geschiedenis van internationale betrekkingen, Beatrice de Graaf. De titel is: *'Poetins imperialistische droom'*. Het centrale thema van haar boek is Poetin's expansionisme waarvan de (impliciete) ondertoon telkens is dat *'de Russen kunnen komen'*. Dit pas verschenen boek past in een lange reeks van boeken over vermeend *'Russisch expansionisme'* of *'Russische agressie'*. Echter hebben deze claims weinig te maken met de realiteit.

Of het nu om de Oekraïners van vandaag de dag gaat, of over de Balten, de Polen, de Wit-Russen, de Georgiërs, de Abchazërs, of de Osseten telkens wordt Westerlingen angst aangepraat dat Poetin aan landjepik doet en dat *'de Russen komen'*. In de praatprogramma's suggereren sommigen zelfs zonder schaamte dat Poetin Europa in het vizier heeft... Zonder overtuigend en gedegen bewijs om deze bewering te staven. Rusland heeft deze plannen of intenties helemaal niet en om dit wel steeds te suggereren is bangmakerij. De verklaring waarom het beeld van de *'expansionistische Poetin'* het goed doet bij veel Westerlingen is omdat er een erg grote kennisachterstand is over de Sovjet-Unie en het huidige Rusland. Laat ik kort een andere kant belichten, van de Russische geschiedenis, die heel anders is dan die van Beatrice de Graaf.

In 1991 hield de Sovjet-Unie op te bestaan en gingen alle voormalige Sovjetlanden hun eigen weg. Dat was gemakkelijker gezegd dan gedaan omdat alle landen te kampen hadden met grote economische problemen en hun regeringen geen ervaring hadden hoe je een land moest besturen. Daarbij leefden er in deze 'nieuwe' onafhankelijke landen veel Russen, waarvan velen van hen daar al eeuwenlang woonden. Alleen al ten tijde van de Sovjet-Unie, (of zelfs daarvoor in de Tsarentijd) woonden verschillende nationaliteiten samen, waar Russisch de *lingua franca* was. Met deze taal kon je in al deze landen werken, studeren en wonen. Eigenlijk niet heel anders dan de status die het Engels nu heeft in vrijwel alle Europese landen en zelfs (in meer of mindere mate) daarbuiten.

Miljoenen Russen belandden dus na 1991 (na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie) buiten de nieuwe landsgrenzen en konden niet zomaar terug naar Rusland. Russen die bijvoorbeeld al tweehonderd jaar in Kazachstan woonden wilden of konden niet zomaar terug naar een 'onbekend' land, ook al was Rusland hun moederland. Waar moesten ze naartoe verhuizen in Rusland? Waarom zouden ze bijvoorbeeld hun huis en haard in Noord-Kazachstan verlaten als er toch zoveel Russen met Kazachen samenleefden? Hetzelfde geldt voor de christelijke Armeniërs en Georgiërs die samenwoonden met de Russen. Of de Russen die, soms al eeuwenlang in Letland en Estland leven... Veelal waren ze getrouwd met Letten/Esten en sprak men dezelfde gezamenlijke taal, het Russisch. Hoe bouw je een nieuwe toekomst op in Rusland terwijl jouw wieg in Riga staat? Hoe verlaat je, je eigen woning in Narva (Estland) terwijl jouw grootouders daar in de 18^e eeuw al verbleven?

Of de Russen die getrouwd waren met Oekraïners. De voertaal was wederom Russisch, dus waarom verhuizen naar Rusland nu Oekraïne onafhankelijk geworden was? Bovendien waren er in Rusland nauwelijks nieuwe huizen omdat er ook in het onafhankelijke Rusland veel meer problemen waren dan gedacht.

Ook op de Krim was de meerderheid van de inwoners Russisch of Russisch gezind en het schiereiland had eeuwenlang bij het Russische tsarenrijk gehoord. Het schiereiland ging na de Oekraïense onafhankelijkheid in 1991, bij Oekraïne horen en daarom gingen de Russen zich vanaf toen Oekraïner noemen. Men vond dit over het algemeen geen probleem. *‘Rus of Oekraïner, wat maakt het uit’* dachten velen van hen, *‘we horen toch bij elkaar?!’*

Totdat de economische malaise en de onervarenheid van de nieuwe regeringen ging opspelen. Het was een voedingsbodem voor het nationalisme. In Kiev bijvoorbeeld waren de ultrarechtse krachten en de oligarchen gericht op het Westen, de rest van de bevolking was bezig met overleven en had geen idee. Miljoenen Russen die in Oekraïne, Letland, Estland of andere voormalige Sovjetlanden leefden werden, ook door inmenging van buitenaf (denk aan USAID en Westerse NGO's) tweederangs burger.

Poetins uitspraak *‘Het uiteenvallen van de Sovjet-Unie was de grootste geopolitieke catastrofe van de 20 eeuw’* is een voorbeeld waarbij Poetin begrip probeerde te kweken voor de circa 30 miljoen Russen die niet meer in eigen land wonen. In het Westen is deze uitspraak verkeerd uitgelegd en wordt aangedragen als bewijs dat Poetin de Sovjet-Unie wil herstellen tot zijn voormalige glorie of zelfs nog de glorie van het grote Tsarenrijk. Denk alleen maar aan Halbe Zijlstra, die als minister van Buitenlandse Zaken vertelde dat Poetin expansionistische bedoelingen had. Hij zou dat zelf gehoord hebben op Poetin's datsja. Los van het feit dat Halbe Zijlstra nooit op de datsja was geweest en niet kan hebben gehoord dat Poetin Kazachstan wil innemen (“nice to have”), overheerst wel de gedachte bij Westerlingen dat Poetin imperialistische bedoelingen heeft en dat *‘de Russen komen’*.

Het boek van Beatrice de Graaf mag in alle boekwinkels in de etalage of bij de *‘beste boeken’* op tafel liggen.... Het is weer het zoveelste voorbeeld dat geen ander perspectief toegestaan wordt dan alleen dat van de *‘goedgekeurde’* journalisten en deskundigen door de gevestigde media.